

מעמיקים שורשים – מצמיחים כנפיים

"...כשאהיה גדול אני רוצה להיות אדם עם שורשים וכנפיים"

(אמנון שמש, סופר ומשורר ישראלי, מחנך וחבר קיבוץ מעיין ברוך)

שמואל א' ט"ו – מלחמה בעמלק והקרע עם שמואל

שלב 1 - הקדמה [15 נק']

הנחיות: השיבו באופן קבוצתי על השאלות הבאות

1.

קראו קטע מכתבה על "הנוקמים", מאתר מאקו (2009) – [מומלץ לצפות בסרטון](#).

"רצינו להרוג כמה שיותר גרמנים"

באביב 1945 התהפכו היוצרות: הניצודים, ניצולי מחנות ההשמדה, הגטאות והיערות - הפכו לציידים. זהו סיפורם המדהים של הצעירים היהודים שהחליטו על דעת עצמם להעניש את הצוררים הנאצים - בדרכם שלהם. "מה שרצינו זה גם להעביר מסר - שזוועה כזו לא יכולה לעבור ללא תגובה", מספר אחד הנוקמים

רצינו להרוג כמה שיותר גרמנים" - זהו סיפורם המדהים של כמה ניצולי שואה יוצאי המחנות, שהחליטו אחרי אביב 1945 להפוך מניצודים - לציידים. לאחר יותר מ-60 שנה נפגשו שוב הציידים - מספרים ומשחזרים. קצינים גרמנים, בעיקר יוצאי האס.אס והגסטפו, זכו לביקורים ליליים של מי שהם חשבו לאנשי משטרה צבאית בריטית או אמריקנית. הם נלקחו מבתם באישון לילה - וחוסלו. החוטפים - קבוצות של צעירים יהודים, בוגרי הגטאות והיערות, שנידונו לחיים - לקחו על עצמם את נקמת העם היהודי. "מה שרצינו - זה גם להעביר מסר שזוועה כזו לא יכולה לעבור ללא תגובה", מספר שמחה (קאז'ק) רותם. "גם להעביר מסר לעולם כולו, שאין דבר כזה שירצחו שישה מיליון יהודים ולא תהיה תגובה". עבור הצעירים היהודים הללו, חיסול של קצין נאצי כזה או אחר, ואפילו משפט של פושעי מלחמה שמסתיים במקומו הראוי - הגרדום, היו מעט מדי ביחס למכונת הרצח הנאצית. "כל הגרמנים השתתפו בזה, ואנחנו נחזיר להם כפי שהם עשו לנו", מסבירה קובנר בדיעבד את הרגש העוצמתי. אך החיסולים היו רק קצה הקרחון. "היה לנו רעיון מאד שטני וטוב שלא עשינו אותו", מספרת קובנר. "להרעיל בארות בגרמניה". חברי הקבוצה הוחדרו כעובדים למכונני המים בהמבורג ונירנברג. הנוקמים רצו להרעיל ערים גרמניות שלמות. אך בסופו של דבר - ברגע האמת הם ביטלו את התוכנית. להם, כך הם גילו, לא היה את הרוע שהיה למרצחים הגרמנים.

- א. הסבירו במילים שלכם באופן תמציתי את מעשיהם ותכניותיהם של "הנוקמים".
- ב. לדעתכם – האם ניתן להבין את מעשיהם ותכניותיהם? מדוע?
- ג. לדעתכם – האם ניתן להצדיק את מעשיהם ותכניותיהם? מדוע?

- ד. לדעתכם - האם יש נסיבות בהם יש לגיטימיות לפגוע באופן קולקטיבי באוכלוסיות שלמות?
הסבירו את עמדתכם.
- ה. לדעתכם – האם המושג "רוע/רשע" מאפיין רק אנשים כפרטים או שהוא יכול לאפיין גם חברות שלמות? נמקו את עמדתכם.

שלב 2 – הסיפור המקראי [25 נק']

לימוד הפשוט

1.

קראו את שמואל א' פרק ט"ו פס' 9-1, מומלץ ביותר להיעזר באתר 929

א ויאמר שמואל אל-שאוּל אתי שלח ה' למשחך למלך על-עמו על-ישראל ועתה שמע לקול דברי ה': **ב** כה אומר ה' צבאות פקדתי את אשר-עשה עמלק לישראל אשר-שם לו בדרך בעלתו ממצרים: **ג** עתה-לך והפיתה את-עמלק והחרמתם את-כל-אשר-לו ולא תחמל עליו והמתה מאיש עד-אשה מעולל ועד-יונק משור ועד-שה מגמל ועד-חמור: **ד** וישמע שאול את-העם ויפקדם בטלאים מאתים אלף רגלי ועשרת אלפים את-איש יהודה: **ה** ויבא שאול עד-עיר עמלק וירב בנחל: **ו** ויאמר שאול אל-הקניני לבו- שרו רדו מתוך עמלקי פן-אספך עמו ואתה עשיתה חסד עם-כל-בני ישראל בעלותם ממצרים ויסר קיני מתוך עמלק: **ז** ויך שאול את-עמלק מחוילה בואף שור אשר על-פני מצרים: **ח** ויתפש את-אגג מלך-עמלק חי ואת-כל-העם החרים לפי-חרב: **ט** ויחמל-שאוּל והעם על-אגג ועל-מיטב הצאן-והבקר והמשנים ועל-הפרים ועל-כל-הטוב ולא אבו החרים וכל-המלאכה נמבזה ונמס אתה החרים:

- א. תארו במילים שלכם ובתמציתיות את המתרחש בפסוקים.
- ב. מהי ההנחיה ששאוּל מקבל משמואל בשם ה' וכיצד הנחיה זו מנומקת?
- ג. לו אתם במקום שאול – האם הייתם מבצעים את ההנחיה של שמואל? נמקו את תשובתכם!
- ד. איזו הכרעה מוסרית מקבל שאול בפס' 6? האם ההכרעה הזו הופכת את הסיפור לפשוט יותר או למורכב יותר? הסבירו את תשובתכם.
- ה. לדעתכם – האם יכולה להיות הצדקה למעשהו של שאול בפסוקים? נמקו את תשובתכם!

קראו את שמואל א' פרק ט"ו פס' 10-35

י ויהי דבר-ה' אל-שמואל לאמר: **יא** נחמתי בי-המלכתי את-שאוּל למלך בי-שב מאחרי ואת-דברי לא הקים ויחר לשמואל ויזעק אל-ה' כל-הלילה: **יב** וישכם שמואל לקראת שאול בבקר ויגד לשמואל לאמר בא-שאוּל הכרמלה והנה מציב לו יד ויסב ויעבר וירד הגלגל: **יג** ויבא שמואל אל-שאוּל ויאמר לו שאול ברוך אתה לה' הקימתי את-דבר ה': **יד** ויאמר שמואל ומה קול-הצאן הזה באזני וקול הבקר אשר אנכי שמע: **טו** ויאמר שאול מעמלקי הביאום אשר חמל העם על-מיטב הצאן והבקר למען זבח לה' אלהיך ואת-היותר החרמנו: **טז** ויאמר שמואל אל-שאוּל הרף ואגידה לך את-אשר דבר ה' אלי הלילה (ויאמר) (ויאמר) לו דבר: **יז** ויאמר שמואל הלוא אם-קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה וימשחך ה' למלך על-ישראל: **יח** וישלחך ה' בדרך ויאמר לך והחרמתה את-החטאים את-עמלק ונלחמת בו עד כלותם אתם: **יט** ולמה לא-שמעת בקול ה' ותעט אל-השלל ותעש הרע בעיני ה': **כ** ויאמר שאול אל-שמואל אשר שמעתי בקול ה' ואלך

בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר-שָׁלַחְנִי ה' וְאָבִיא אֶת-אֲגַג מֶלֶךְ עַמְלֵק וְאֶת-עַמְלֵק הַחֲרָמְתִּי: **כא** וַיִּקַּח הָעָם מִהַשָּׁלָל צֹאן וּבָקָר רֵאשִׁית הַחֵרֶם לְזִבְחַת לַה' אֱלֹהֵיךָ בְּגִלְגָל: **כב** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הַחֲפִיץ לַה' בְּעֹלוֹת וּזְבָחִים בְּשֹׁמֵעַ בְּקוֹל ה' הִנֵּה שָׁמַע מְזִבַּח טוֹב לְהַקְשִׁיב מִחֲלָב אֵילִים: **כג** כִּי חָטֵאתָ-קָסַם מְרִי וְאַזְנוֹ וּתְרָפִים הִפְצַר יַעֲן מְאִסְתָּ אֶת-דְּבַר ה' וַיִּמְאַסְךָ מִמֶּלֶךְ: **כד** וַיֹּאמֶר שְׁאוּל אֶל-שְׁמוּאֵל חָטָאתִי כִּי-עִבַרְתִּי אֶת-פִּי-ה' וְאֶת-דְּבָרֶיךָ כִּי יְרָאתִי אֶת-הָעָם וְאֶשְׁמַע בְּקוֹלָם: **כה** וְעַתָּה שָׂא נָא אֶת-חַטָּאתִי וְשׁוּב עִמִּי וְאַשְׁתַּחֲוֶה לַה': **כו** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-שְׁאוּל לֹא אָשׁוּב עִמָּךְ כִּי מְאִסְתָּה אֶת-דְּבַר ה' וַיִּמְאַסְךָ ה' מִהַיּוֹת מֶלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל: **כז** וַיִּסַּב שְׁמוּאֵל לְלַכֵּת וַיַּחְזֹק בְּכַנֶּף-מְעִילוֹ וַיִּקְרַע: **כח** וַיֹּאמֶר אֱלֹוֹ שְׁמוּאֵל קְרַע ה' אֶת-מַמְלְכוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיֶיךָ הַיּוֹם וְנִתְּנָה לְרַעְדָּ הַטוֹב מִמֶּךָ: **כט** וְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַר וְלֹא יִנָּחַם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם: **ל** וַיֹּאמֶר חָטָאתִי עַתָּה כִּבְדָדְנִי נָא נִגְדַּד-זַקְנִי עִמִּי וְנִגְדַּד יִשְׂרָאֵל וְשׁוּב עִמִּי וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי לַה' אֱלֹהֶיךָ: **לא** וַיֵּשֶׁב שְׁמוּאֵל אַחֲרֵי שְׁאוּל וַיִּשְׁתַּחֲוּ שְׁאוּל לַה': **לב** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הִגִּישׁוּ אֵלַי אֶת-אֲגַג מֶלֶךְ עַמְלֵק וַיִּלֶךְ אֱלֹוֹ אֲגַג מֵעֵדְנַת וַיֹּאמֶר אֲגַג אֶבֶן סַר מֵר-הַמּוֹת: **לג** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל כֹּאֲשֶׁר שִׁבַּלְתָּ נְשִׁים חֲרָבֶיךָ בֶּן-תְּשַׁבֵּל מִנְּשִׁים אִמָּךְ וַיִּשְׁסַף שְׁמוּאֵל אֶת-אֲגַג לִפְנֵי ה' בְּגִלְגָל: **לד** וַיִּלֶךְ שְׁמוּאֵל הַרְמָתָה וְשְׁאוּל עָלָה אֶל-בֵּיתוֹ גְּבַעַת שְׁאוּל: **לה** וְלֹא-יִסַּף שְׁמוּאֵל לְרְאוֹת אֶת-שְׁאוּל עַד-יוֹם מוֹתוֹ כִּי-הִתְאַבֵּל שְׁמוּאֵל אֶל-שְׁאוּל וְה' נָחַם כִּי-הִמְלִיךְ אֶת-שְׁאוּל עַל-יִשְׂרָאֵל:

- א. תארו במילים שלכם ובתמציתיות את המתרחש בפסוקים.
- ב. קראו שוב את פס' 22. נראה כי שמואל מנסה להעמיד את האמונה בה' על יסוד השונה מזה הנחשב לעיקרי באמונה העממית. מהם שני היסודות הבאים לידי ביטוי בפסוק זה ובאיזה מהם מצדד שמואל?
- ג. קראו שוב את פס' 32-33 – כיצד מנמק שמואל את הוצאתו להורג של אגג? האם הנימוק הזה מעמיד באור שונה את כל הסיפור? הסבירו את תשובתכם.

שלב 3 – קומת הפרשנות [30 נק']

1.

התמודדות עם פרשנות מודרנית כתובה – עליכם להיכנס לאתר 929 [פרק ט"ו](#) ולהתייחס לארבע פרשנויות/הרחבות מתוך הפרשנויות/הרחבות של המחברים הבאים (שמות משפחה): סגל, דויטש, רותם, חשין, אלבג, כשר, שילה, הנדלזלץ. על ההתייחסות לכלול את **הצגת התוכן המרכזי והמתומצת של הפרשנות/הרחבה וכן את עמדתכם** ביחס לרעיון המרכזי של כל אחד מהטקסטים הנ"ל.

2.

התמודדות עם פרשנות מודרנית מוקלטת (שמיעה) - עליכם להיכנס לאתר 929 [פרק ט"ו](#) ולהתייחס לאחת מהפרשנויות/הרחבות מתוך הפרשנויות/הרחבות של המחברים הבאים: בני לאו, דוד מנחם. על ההתייחסות לכלול את **הצגת התוכן המרכזי והמתומצת של הפרשנות/הרחבה וכן את עמדתכם** ביחס לרעיון המרכזי של כל אחד מהטקסטים הנ"ל.

3.

התמודדות עם פרשנות המתווכת את הסיפור לילדים – צפו בשני הסרטונים הבאים המנסים לתווך את הסיפור לילדי בי"ס יסודי

[מלחמת שאול בעמלק](#)

[הקרע עם שמואל ואיבוד המלוכה](#)

- א. במה הסרטונים משקפים את הטקסט ובמה הם מפרשים אותו? הסבירו את תשובתכם.
- ב. איזה רושם ייווצר אצל מי שלמד את הפרק באמצעות הסרטונים בלבד? הסבירו את תשובתכם.

4.

התמודדות עם פרשנות אקטואלית - נראה כי הנחיה אלוהית לבצע רצח-עם עוררה חוסר נחת רב בקרב ההוגים היהודים לאורך הדורות. צפו בסרטון הבא

[מושגים ביהדות: מחיית עמלק](#)

- א. אילו עמדות מושמעות בסרטון בנוגע לזיהוי של עמלק ומאפייניו?
- ב. מתוך העמדות המושמעות בסרטון – אילו יכולות לאפשר יצירת פרשנות שתפחית את חוסר הנחת לנוכח הוראת ההשמדה? הסבירו את תשובתכם?

קראו את פרשנותו של הרש"ר (הרב שמשון רפאל הירש)

הסכנה הגדולה בעמלק איננה בעצם קיומו, אלא בתהילתו המפתה אותנו להידבק בדרכיו. ועל כן מצווה אותנו התורה למחות את זכר עמלק שבתוכנו – בתוך נפשנו.

(רש"ר הירש, פירוש על התורה, ירושלים תשל"ד, סוף פרק כה, עמ' קע)

- א. כיצד הרש"ר הירש מבין את המושג "עמלק"?
- ב. האם אתם מסכימים עם פרשנותו / חולקים עליה? הסבירו את תשובתכם!

הרב יוסף דב סולובייצ'יק, מחשובי ההוגים של האורתודוקסיה המודרנית בארה"ב, במאה ה-כ', טוען כי המושג "עמלק" לא מתייחס לקבוצה אתנית [לאומית] ספציפית אלא לקבוצות אידיאולוגיות שחרטו על דגלן את שנאת-ישראל (אנטישמיות) והשמדת היהודים. כך לשיטתו הנאצים היו "עמלק" המודרני.

- א. עם איזו בעיה מוסרית מתמודד הרב סולובייצ'יק בפירוש שלו?
- ב. מהי עמדתכם ביחס לגישתו? נמקו את תשובתכם!

שלב 4 – קומת היצירה [10 נק']

שימו לב – חלק זה הינו אישי ועליכם לצרף את התוצרים של חברי הקבוצה כנספח. בחרו באחת האפשרויות:

- כתיבת מאמר פובליציסטי (מאמר דעה) בו אתם דנים בסיפור המלחמה בעמלק.
- כתיבת שיר / ווקן ספוקן המתייחס לנושא
- אפשרות לתלמיד מגמת אומנות – ציור רלוונטי לנושא – מלווה בהסבר כתוב.
- אפשרות לתלמידי מגמת צילום - צילום רלוונטי לנושא – מלווה בהסבר כתוב.
- אפשרות לתלמידי מגמת קולנוע – צילום סרטון עד 5 דקות הממחז את האירוע
- כתיבת דיווח חדשותי על מלחמת שאול בעמלק והקרע עם שמואל
- אפשרות לתלמידי מגמת ספרות ותיאטרון – כתיבת מחזה על הסיפור

שלב 5 – מורשה להנחיל [10 נק']

חלק זה הינו קבוצתי.

1. עליכם להכין פרזנטציה אותה תצטרכו להעביר לכיתה. הפרזנטציה צריכה לכלול את עיקרי התוכן בהם עסקת במהלך לימוד הפרק. בפרזנטציה ניתן להשתמש במטודות שונות (הרצאה, מצגת, סרטון מקורי, משחק, הצגה ועוד) והיא לא צריכה לעלות על 20 דקות. את הפרזנטציה תצטרכו להעביר לכיתה.
2. עליכם להכין דף (עמוד אחד) ובו תרכזו את עיקרי התוכן – תמצית הסיפור והיבטים רעיוניים וערכיים העולים ממנו. הדף שתכינו ישמש את חבריכם לכיתה לצורך הכנה לבחינה המסכמת של הנושא.

שלב 6 – סיכום ורפלקציה [10 נק']

חלק זה הינו אישי.

- כתבו - מה התחדש לכם במהלך לימוד הפרק (כולל כל הקומות בהם עסקתם)?
- כתבו - מה היה משמעותי במיוחד עבורכם במהלך העבודה על הפרק? מדוע זה היה משמעותי? מה היה פחות משמעותי ומדוע?
- כתבו שאלות פתוחות לדיון העולות בעיניכם מהפרק ו/או מהמטלה. כל חבר בקבוצה מתבקש ליצור שאלה אחת.

בהצלחה ובהנאה!!! למידה מאתגרת ומשמעותית!!!